

İSTANBUL'UN İŞGALİNİ TAKİP EDEN DÖNEMDE TÜRK MİLLETİNİN EGEMENLİK HAKLARINI ELE ALMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Dr. Mehmet ÖZDEMİR*

Giriş

Türk tarihinin en kritik safhalarından birisi hiç şüphesiz, asırlardır Osmanlı hanedanı tarafından kullanılan egemenlik haklarının padişahlardan alınarak fiilen millet adına bir meclis eliyle kullanılmaya başlanmasıdır. Tek kişinin egemenliğinden millet egemenliğine geçilmiştir. Bu geçiş Türk milletinin Kurtuluş Savaşı gibi varlık yokluk mücadelesi verdiği en buhranlı bir dönemde olmuştur.

Bilindiği gibi egemenlik; yasama, yürütme, yargı erkinin kullanılmasıdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti, uygulamada egemenlik haklarını sınırlayabilecek bir ateşkes antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı. Ateşkes antlaşmasına göre orduda terhislerin başlaması üzerine tehlikeli gidişi gören Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a gelerek önleyici tedbirler alınması için hükümet nezdinde bazı girişimlerde bulundu. Padişah dahil diğer devlet yetkilileriyle görüşmeler yaptı. Millet yararına olumlu herhangi bir netice alınmasının; padişah ve hükümetiyle mümkün olmayacağını gördü. Mücadelenin milli bir teşkilata dayandırılarak Anadolu'da yapılması gerektiği kanaatine vardı.

Asırlarca milli politikalarından uzak, ümmet esasına dayalı bir yapıya alışmış, aydınlarının bazılarının "Millet Meclisi" tabirini yeni duyduğu¹ bir

* Gençlik Kurumu ATASE Başkanlığı, Plan, İnceleme, Redaksiyon Kısım Amiri.

¹ İstanbul'un işgali ile ilgili haberleri almak üzere Ankara Telgrafhanesinde makine başında bekleyenler arasında M.Kemal Paşa ile birlikte Ali Fuat Paşa ve Ankara valisi vekili Yahya Galip (Kargı) Bey de vardır. M.Kemal Paşa durumu değerlendirirken; "Millet Meclisini Allah'ın izniyle Nisan ayının son haftasında Ankara'da toplamak karındayız" der. Orada bulunanlardan Yahya Galip Bey anlatır: "Ben Millet Meclisi tabirini ilk defa duyuyordum" demektedir. ÖZGÜL, M.Cemil, Heyet-i Temsilîyenin Ankara'daki Çalışmaları, Ankara 1989, s.151

toplumda milli bir teşkilat kurmak ve kurtuluş mücadelesini bu teşkilata dayandırarak gerçekleştirmek gerekiyordu. Toplumun milli ve modern esaslara göre yeniden teşkilatlandırılması esnasında; yapılmak isteneni anlamayan aydınların itirazları ve ayrılmalarının olabileceği gibi, halkın da isyanlara kalkışması durumunda işin toplumsal parçalanmalara kadar varması ihtimali vardı. Böylesine nazik bir ortamda Kurtuluş Savaşı'nı zafere taşıyan; Mustafa Kemal Paşa'nın dikkatli, ustaca ve dahiyane liderliği olmuştur. Özellikle İstanbul'un işgalinden sonra padişahın egemenlik haklarını hür iradesiyle kullanma imkanının kalmadığını halka anlatmak kolaylaşmış, milletin kurtuluşunun milletin kendi iradesi ile ve milli bir teşkilata dayandırılarak gerçekleştirilebileceği anlaşılabilir ve anlatılabilir bir hal aldığından müteakip siyasetin bu esaslara göre yürütülmesine imkan bulunmuştur.

İstanbul'un İşgali

İstanbul'un işgali Kurtuluş Savaşı'nın dönüm noktalarından birini teşkil eder. Mondros ateşkes antlaşmasından sonra İtilaf Devletleri söz konusu anlaşmayı ileri sürerek Anadolu'nun bazı yerlerine, bu kapsamda İstanbul'a da asker çıkardılar. İstanbul'un önemli ve stratejik noktaları daha çok Fransız askerler tarafından kontrol altına alındı. Bununla beraber idareye el konulmamıştı. Her türlü idari faaliyet Türk memurlar tarafından yürütülmekte idi. İtilaf Devletleri tarafından şimdilik idarenin uzaktan denetim altında tutulması tercih edilmiş görünüyordu.

Mütareke yıllarında neticeleri itibariyle iki önemli olay cereyan etmiştir. Bunlardan biri; Anadolu'daki Kuva-yı Milliye hareketi, diğeri ise; İstanbul'da Meclis-i Mebusan'ın toplanmasıdır. Her ikisi de İngiliz siyasetinin uygun bulmadığı, netice itibariyle İngiliz menfaatleriyle çeliştiği gelişmelerdi.

Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa'nın teşvikiyle ve bilahare Erzurum ve Sivas kongrelerinden sonra bizzat liderliğinde Müdafaa-yı Hukuk-ı Milliye cemiyetleri kuruldu. Bunların kontrolünde Kuva-yı Milliye adı altında mahalli olarak ortaya çıkan milis güçler başlangıçta yerel faaliyetler içe-

risinde, kendi bölgelerinde düşman ilerlemesine karşı örgütlenirken daha sonra Mustafa Kemal Paşa'nın birleştirici önlem ve direktifleri ile cephe oluşturdular. Özellikle batıda Yunan ilerlemesine karşı etkinlik kazandılar.

Diğer taraftan; Mustafa Kemal Paşa'nın Müdafaa-yı Hukuk cemiyetleri vasıtasıyla İstanbul hükümetine yaptığı baskılar neticesinde, daha önce kapatılmış bulunan Meclis-i Mebusan tekrar toplanmaya mecbur edildi. Ateşkes antlaşması esnasında fiilen elde kalan sınırlar içerisinde yapılan seçimler ile belirlenen mebuslar İstanbul'da toplandı. Meclis-i Mebusan'ın toplanmasından sonra aldığı en önemli karar Misak-ı Milli'nin ilan edilmesi oldu. Misak-ı Milli; Türk milletinin kalıcı bir barış için gerekli gördüğü asgari şartları ilan ediyordu. Bu şartlar ise İngiltere'yi memnun etmemiş, barış için düşündüğü modeli (Sevr Antlaşması) riske atmıştı. Bu kabil gelişmeleri derhal önlemek düşüncesiyle harekete geçen İngilizler ilk olarak; o güne kadar kıyıda, gemilerde tuttuğu askerlerini 16 Mart 1920 günü sabahın erken saatlerinde karaya çıkartarak telgraf merkezleri, postaneler, Harbiye Nezareti gibi önemli gördüğü yerleri kontrol altına aldılar. Bazı mebuslar tutuklandı. Mecliste her an yeni tutuklamaların olabileceği ihtimali çalışma ortamını ortadan kaldırdı. Meclis-i Mebusan; devletin bağımsızlığının tehdit altında olduğunu, bu baskılar altında çalışmalarını sürdüremeyeceğini bir beyanname ile yayımlayarak kendisini feshetti.

İşgale İlk Tepkiler

İstanbul'un işgal edilerek hükümetin işleyişine İtilaf Devletleri tarafından el konulabileceği hususu, Mustafa Kemal Paşa tarafından daha Mebusan Meclisi'nin toplanacağı yer ile ilgili tartışmalar esnasında önceden görülmüş, dolayısıyla memleketin kurtuluşu için meclisin Ankara'da toplanmasının gereği üzerinde durulmuştu.² Hatta gelişmeleri çok iyi tahlil eden Mustafa Kemal Paşa; fiili işgalden bir hafta önce İstanbul'un işgal edileceğine ve mebusların tutuklanabileceğine dair haberler alınca, önlem olarak özellikle hükümet işlerinde tecrübesi olan mebusların Ankara'ya gelmelerinin uygun olacağını bildirmişti.³

2 ATATÜRK, M.Kemal, NUTUK, C.1, İstanbul, 1950.s.362,

3 ATATÜRK, M.Kemal, A.g.e.s.410,

İstanbul'un işgali; saat 09.00'da başladı.⁴ İtilaf devletleri temsilcileri İstanbul'u işgal etmekte olduklarına dair ilk bilgileri Sadrazam'a saat 09.40'da, Padişah'a 10.15'de haber verdiler. Sadrazam için haberin tam bir sürpriz etkisi yaptığı ve şaşkınlıkla karşılandığı, Padişah'ın ise soğukkanlı davrandığı, neticede her ikisinin de teslimiyetçi bir hava içerisinde olayı kabul ettikleri bilinmektedir.⁵

İşgal haberini Ankara'ya ilk olarak bir telgraf memuru ulaştırdı. Postanelere el konulduğunu, Telgraf hatlarının kesildiğini, Harbiye Nezaretinin işgal edildiğini bildirdi. İstanbul'daki Telgraf memurunun kritik bir zamanda bilgilendirilmesi gereken makam olarak Heyet-i Temsiliye'yi bulması çok manidardır. Bu bir bakıma Heyet-i Temsiliye'nin ülkedeki etkinliğini göstermektedir. Ancak; Mustafa Kemal Paşa bir taraftan telgraf memurunu hamiyetli ve cesur olarak nitelendirirken diğer taraftan da "İstanbul'da bulunan nazır, mebus, kumandan, teşkilatımız mensuplarından bir zat çıkıp da vaktiyle bize haber vermeyi düşünmedi" demek suretiyle sitemde bulunur.⁶

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'un İşgal haberini veren ilk telgraftan sonra karşı karşıya bulunulan durumu ileri görüşlülüğüyle çok iyi değerlendirdi. Hiç vakit kaybetmeden seri önlemler almaya başladı. İstanbul'un işgalinden hemen sonra alınan bu önlemler İstiklal Savaşı'nın sağlam temellerini oluşturmuş, bu temeller üzerinde bağımsız bir devlet ve modern bir toplum yükselmiştir.

İstanbul'un işgali ile ilgili haberleri telgrafhanede makine başında Ali Fuat Paşa ile birlikte takip eden Mustafa Kemal Paşa'nın ilk tepkisi "İngilizlerin böyle bir gaflet irtikap edeceklerini asla tahmin etmezdim. Bize, bundan büyük hizmet yapamazlardı. Şimdi artık, Meclisi Ankara'da toplayabilir ve yeni devletin temellerini atabiliriz."⁷ demek oldu.

4 ÖZGÜL, M.Cemil, A.g.e., s.149

5 ÖZGÜL, A.g.e., s. 147-148

6 ATATÜRK, M.Kemal, A.g.e. s.413.

7 ÖZGÜL, A.g.e., s. 151

Mustafa Kemal Paşa ilk iş olarak, işgali haber veren telgrafi derhal ve aynen Kolordulara çektiirdi.⁸ Daha sonra gelen haberleri de değerlendirek bütün Vali ve Mutasarrıflara çektiği telgrafta; “İşgalin seyrini kısaca özetledikten sonra, Heyet-i Temsiliye'nin olayları takip ettiğini, gelişen durumlara göre alacak tedbirlerin bildirileceğini, kişisel girişimlerde bulunulmamasını, vatanın milletçe alınan tedbirlerle savunulması gerektiğini” bildirdi.⁹

“Heyet-i Temsiliye Namına Mustafa Kemal” imzasıyla peş peşe telgraflar çekilmeye devam etti. Mülki ve askeri makamlara çekilen telgraflarda uygulanması gereken tedbirler bildiriliyordu.

Haberleşme Konusunda alınan Tedbirler

Mustafa Kemal Paşa; işgal altında bulunan Harbiye Nezaretinden gelebilecek emir ve talimatlar konusunda 14 ncü Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşayı uyardı.¹⁰ Zira Harbiye Nezareti Anadolu'daki birliklere ulaştırmak istediği emirleri Anadolu'daki kumandanların en kıdemlisi olan Yusuf İzzet Paşa vasıtasıyla ulaştırmak isteyebilirdi. Millî menfaatlere uygun olmayan emirlerin diğer kolordulara ulaştırılmaması önemliydi.

Karışıklığa yol açmamak ve muhtemel tahrikler ile yanlış yönlendirmelere karşı önlem almak maksadıyla; Anadolu'daki bütün mülki ve askeri makamlar ile Müdafaa-yı Hukuk teşkilatlarına 16 Mart 1920'de çekilen bir telgrafta, “Bir müddet için dost olsun, düşman olsun, bütün dış dünya ile resmi bağlantılar geçici olarak kesilmiştir.”¹¹ denilmektedir.

16 mart 1920 akşamı çekilen bir telgraf ile; “Kolordu bölgelerinde valilik ve mutasarrıflıklarla müşterek hareket edilerek; telgraf merkezlerine birer subay veya memur görevlendirilerek kontrol altında bulundurulması, sınırlardan giren veya gerek görülen diğer şahısların incelemeye alınarak

8 ATATÜRK, M.Kemal, A.g.e., s.411

9 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 86, Belge No:2106.

10 ÖZGÜL, A.g.e., s. 151-152

11 ATATÜRK, M.Kemal, A.g.e., s.413-414. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 79, Belge No:1745.

şüpheli olanların takip edilmesi, postanelerde şüpheli bulunan mektupların açılması” talimatı verildi.¹²

İtilaf Devletlerinin işgal ettiği postanelerden ülke çapında resmi duyurularda bulunma girişiminde bulunmaları üzerine;¹³ “bütün kurum ve kuruluşlara çekilen telgrafla, yanlış hareketlere meydan verilmemesi için bu gibi yayımlara kesinlikle önem verilmemesi gerektiği, durumu yakından takip eden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti'nin gelişmeler hakkında milleti doğru bilgilerle aydınlatacağı”¹⁴ duyuruldu.

17 Mart 1920 günü saat 18.00'da çekilen bir telgrafla; “Heyet-i Temsiliye'nin bilgisi dışında ve izni olmadan İstanbul ile her türlü resmi haberleşme yasaklandı.¹⁵ Hemen arkasından çekilen bir diğer telgrafla ise, Anadolu'dan İstanbul'a ve İstanbul'dan Anadolu'ya haber alış verişinde bulunmanın casusluk kabul edileceği ve tespit edilenlerin derhal cezalandırılacağı” bütün makam ve kuruluşlara duyuruldu.¹⁶

İstanbul ile haberleşmenin yasaklanmasına rağmen Anadolu'daki bazı makam sahiplerinin bilgi alışverişine devam ettikleri görüldü. Heyet-i Temsiliye bu konuda gerekli tedbirleri aldı. Talimatlara uymakta tereddüt gösterenlere gerekli ikazları incelikle yaparak kopmalara meydan vermeden sorunları halletti.¹⁷

İdarî Tedbirler

İşgalden sonra İstanbul ile her türlü resmi muhaberenin kesilmesi, Anadolu ile İstanbul'un idari bağlarının da koparılması anlamına geliyordu. İşgal altından kurtulma mücadelesi; Anadolu'daki ekonomik, askeri, toplumsal kaynaklara dayandırılacaktı. Milli Mücadeleye dayanak

12 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 13, Belge No:333, sayı. 22, Belge No:564

13 ATATÜRK, M.Kemal, Açe, s.414,

14 ATATÜRK, M. Kemal, Açe, s. 416, Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 13, Belge No:332.

15 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 22, Belge No:566

16 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 22, Belge No:567

17 ATATÜRK, M.Kemal, NÜTUK, C.III, s.1232, vesika:256,257, Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 87, Belge No:2118

olacak bölgenin kargaşa içine yuvarlanmaması önemli idi. O nedenle bir seri idari tedbirler alındı.

Bu kapsamda yapılan ilk iş; Anadolu'da Heyet-i Temsiliye'nin idareyi ele aldığıнын duyurulması oldu. Şöyle deniliyordu: "Vaziyet-i haziranın icabatına (mevcut durumun gereklerine) ve tahaddüs edecek ahval ve vekaiye (ortaya çıkacak olayların gelişmesine) göre milletçe müttehiden (birlikte) ittihazi zaruri (gerekli) olan tedabirin (tedbirlerin) temini için bilumum vilayat-ı umumiyede (bütün vilayetlerde) rüesa-yı memurin-i mülkiye ve askeriyenin (yetkili askeri ve mülki memurların) Heyet-i Temsiliye ile muhafaza-yı irtibat buyurmaları (bağlarını sürdürmeleri) ricasını bir vazife-i vataniye addederiz."¹⁸

Aynı telgrafın devamında; İçinde bulunulan durumun mevcut ve yürürlükteki kanunların uygulanmasına mani olmadığı, kanunların haricinde hiçbir uygulamanın yapılmaması hatta, kanunlara her zamankinden daha çok itaatkar olunması gerektiği bildirildi.

İşgalin olduğu aynı gün çekilen telgraflardan birisi de; halkın güvenliği ve asayişin bozulmaması ile ilgiliydi. Telgrafta; "İçinde bulunulan günlerde bilhassa Hristiyan halka insani muamele gösterilmesi, vatan menfaatlerine ters düşen hareketlere girişenlere din ve milliyetine bakılmaksızın kanuni cezai hükümlerin uygulanması, mevcut mahalli idareye itaat edenlere şefkatle muamele edilmesi"¹⁹ duyuruldu.

Güvenlik Tedbirleri

Heyet-i Temsiliye olarak yapılan icraatları kolordu komutanlar ile işare etmeyi ihtiyat haline getiren Mustafa Kema Paşa; İstanbul'un işgalli üzerine; İtillaf devletlerinin Anadolu içlerine kuvvet sevk etmesi ihtimaline karşı Geyve Boğazında ve Ulukışla civarlarında demiryollarının tahrip

¹⁸ Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 22, Belge No:568, sayı. 82, Belge No:1796. Ayrıca; 20 nci kolordu komutanlığına çekilen benzer bir telgraf için Bkz. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay.,sayı. 13, Belge No:331

¹⁹ ATATÜRK, M. Kemal, NUTUK, C.I, s. 413, İstanbul, 1950. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yay., sayı. 79, Belge No:1745, sayı. 13, Belge No:330,

edilmesi konusunda ortaya çıkan bazı farklı görüşlere rağmen²⁰ bunların tahribi için emirler verdi. Bu konudaki Telgrafında “Eğer demiryoluna hemen el koyamazsak işgal altında bulunan Aydın bölgesindeki Kuva-yı Milliye ve 12 nci Kolordu'ya, kuzeyden İngilizlerin, güneyden Yunanlıların saldırılarına maruz kalma ihtimali olan 14 ncü Kolordu'ya yardımlarımız gecikecektir. Bu gün milletin kaderi Geyve Boğazında demiryolunu tahrip ederek Anadolu'daki demiryollarına süratle el konmasına bağlıdır” deniliyordu.²¹

Ayrıca; yine güvenlik gerekçesiyle Eskişehir, Afyonkarahisar ve Geyve Boğazında bulunan az miktardaki İtilaf Devletleri askerlerinin silahlarının alınarak etkisiz hale getirilmesini ve Anadolu'ya dağılmış olan subaylarının tutuklanmasını emretti.²²

Mali Tedbirler

İstanbul ile her türlü irtibatı kesen ve idareye el koyan Heyet-i Temsiliye; Anadolu'daki mali kaynakları da kontrolüne aldı. Bu maksatla yayınlanan genelgede; “Osmanlı ve Ziraat Bankaları ile Düyun-ı Umumiye ve Tekel idarelerinin, nakit ve mal varlıklarını mahallin en büyük mülkiye ve maliye amirine bildirmeleri, para ve mal çıkaracakları zaman, mahallin en büyük mülkiye ve maliye amirlerince kontrol edilerek üst makamlara bilgi verilmesi, İstanbul ile irtibatlarının kesilmesi ve İstanbul'a para ve mal sevki yapılmaması, ellerindeki meblağın toplam miktarlarının bildirilmesi” istendi.²³

Tanıtım, Propaganda ve Karşı Propaganda

Heyet-i Temsiliye tarafından bütün Müdafaa-yı Hukuk cemiyetlerine

20 12 nci Kolordu Komutanı Albay Fahrettin Bey (Org. F.ALTA) Heyet- Temsiliye'ye çektiği Telgrafta; “İngilizlerin İstanbul işgalinin tamamlamadan Anadolu'ya kuvvet sevk edemeyeceklerini, savaşa karar verdiklerinde ise Anadolu'ya İzmit'teki Yunan kuvvetlerini takviye ederek ilerlemek isteyeceklerini, Tren yollarının tahribinin Anadolu'da büyük çaplı anarşi ve katliam yapılacağı şeklinde yorumlandığından uygun olmayacağını, izlenilen siyasette heyecan, öfke ve acelecilikten kaçınılmasının gerektiğini” bildirdi. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 23, Belge No:596

21 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 22, Belge No:561

22 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 420

23 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 87, Belge No:2109, sayı. 13, Belge No:335, ÖZGÜL, A.g.e., s. 154.

çekilen bir telgrafta “Girişilen mücadelenin kutsallık ve haklılığının en aşağı halk tabakasına kadar duyurulması” isteniyordu. Çünkü; “Milli Mücadelede başarının en önemli şartı, bütün milletin yek vücut olarak yaşama ve bağımsızlığını savunmaya hazır olmasına bağlıydı” Bundan dolayı; “Bir taraftan milleti düşünce ve eylem birliğine sevk edecek şekilde mücadelenin kutsallık ve haklılığı halka anlatılırken diğer taraftan; mülki ve askeri makamların birlikte hareket etmeleri gerekmekte idi”²⁴

İtilaf Devletleri, telgrafhaneleri işgal ettikten sonra; Türk milletine işgali makul göstermek ve akılları karıştırarak büyük tepki vermelerini önlemek amacıyla beyanname yayınlamak istediler. Bunu haber alan Mustafa Kemal Paşa yayınladığı bir beyanname ile “işgalci devletlerin resmi duyuru adı altında beyannameler yayımlayacaklarının haber alındığını, milleti yanıltma ve gerçek duruma ters hareket ve heyecanlara meydan vermemek için bu gibi duyurulara itibar edilmemesini, gerçeklerin Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetlerince halka duyurulacağını” bildirdi.²⁵

Mustafa Kemal Paşa işgalin gerçekleştiği gün olayı Türkiye'de bulunan bütün dış temsilcilikler nezdinde protesto etti. “İşgalin; medeni esaslara, uluslar arası hukuka, ve antlaşmalara aykırı olarak, hile ile, Türk milletine silahlarını bıraktırdıktan sonra gerçekleştirildiğini” vurguladı.²⁶

Ayrıca; bütün vali ve kumandanlıklara çekilen bir telgrafta; İstanbul'un işgalinin cebren ve mütarekeye göre milletin silahları toplandıktan sonra hile ile yapıldığını vurgulayan mitingler yapılmasını, mitinglerin sonunda da İtilaf devletleri temsilcilerine ve meclis başkanlıklarına, tarafsız devletlerin dışişleri bakanlıklarına, protesto mesajları gönderilmesini istedi.²⁷

Bu duyurudan sonra ülkede birçok yerlerde işgali protesto ve milli birlik, beraberliğe çağrı mitingleri yapıldı. Mitinglerin sonunda yabancı tem-

24 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 13, Belge No:331,

25 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 415-416

26 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 415-417

27 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 418

silciliklere protesto mesajları çekildi. Çekilen bu mesajlardan birer suret de, Heyet-i Temsiliye'ye gönderildi.²⁸

İşgalin ilk günü; olayların Heyet-i Temsiliye'ce takip edildiği, edinilen gerçek bilgilerle milletin aydınlatılacağı bir bildiri ile duyurulmuştu. Türk milletini aydınlatmak üzere Heyet-i Temsiliye'ce yayınlanan bir beyanname; İstanbul'un işgaline kadar gelişen olaylar özetlenerek, İtilaf Devletlerince, milli birliği sarsacak bir çok oyunlar oynandığı, milletin güç ve dayanışmasıyla bu oyunların bozulduğu, bunun üzerine İstanbul'un işgali ile Osmanlı Devleti'ne son verildiği, Türk milletinin bu gün hayat hakkını, bağımsızlığını, geleceğini savunmak durumunda kaldığı, bunu da başaracak güçte olduğu.²⁹ vurgulandı.

Ayrıca; İslam alemine de bir beyanname yayınlanarak, hilafet merkezinin işgal edildiği ve Müslümanların manevi destekle yardımcı olmaları istendi.³⁰

TBMM'nin Açılması

İstanbul'un işgalini müteakip, mebusların tutuklanması ve meclisin kendini feshetmesi ile devletin yasama, yürütme ve yargı'dan oluşan üç temel unsurundan yasama organı ortadan kalkmış bulunuyordu. Bu durum; o zaman geçerli olan 1908 anayasasına göre devletin olmaması anlamına geliyordu. Esasen; işgal altındaki devletin, bağımsız ve milli menfaatleri takip eden bir devlet olarak varlığı kabul edilemezdi.

Mustafa Kemal Paşa; daha İstanbul'un işgali ile ilgili ilk telgrafı alır almaz Osmanlı devletinin sona erdiğini görmüş, milletin birlik ve beraberlik içinde kurtuluşunu sağlayacak bir teşkilatın ilk adımı olarak, Ankara'da bir "Millet Meclisi" toplayacağız demişti. Ancak bu meclisin nitelikleri, toplanma zamanı, yeri, üyeleri ve seçimlerinin nasıl yapılacağı gibi önemli ve çözümlenmesi gereken sorunlar vardı.

28 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay..sayı. 82, Belge No:1797, sayı. 87, Belge No:2107, sayı. 87, Belge No:2118

29 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 419

30 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 420, ÖZGÜL, A.g.e., s. 154

Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa³¹ işgalin hemen ertesi günü Ankara'da bir Millet Meclisi'nin toplanması konusunda hazırladığı projeyi görüşlerini almak üzere kolordu komutanlarına ve valilere bildirdi. Buna göre; İstanbul'un işgalinden sonra Kanunuesasiye göre Osmanlı Devleti'nin sona erdiğini, İstanbul ile irtibatı kesilen Anadolu'da uygulanması gereken idare şeklinin, böyle durumlarda diğer milletlerin de yaptığı gibi bir kurucu meclis eliyle tespitinin gerektiğini, kurtuluş mücadelesini de yürütecek bu meclisin aşağıdaki esaslar dahilinde toplanacağını, belirtilen esasların uygun bulunup bulunmadığının veya değiştirilmesi gerekenlerin bildirilmesini istiyordu. Önemli esaslar şunlardı:

Kurucu meclis Ankara'da toplanacak,

Seçimlerde Livalar³² esas alınacak,

Gayri müslimler seçimlere katılmayacak,

Her livadan 5 üye seçilecek,

Seçimleri; livaların idare ve belediye meclisleri ile Müdafaa-yı Hukuk Heyet-i Merkezileri aynı günde ve aynı oturumda yapacaklar,

Üyeliğe her parti, zümre ve cemiyet aday gösterebileceği gibi kişiler de bağımsız olarak adaylığını koyabileceklerdir.³³

Meclisin açılması ile ilgili olarak hazırlanan bu proje hakkındaki görüşlerini Sivas'ta 3 ncü Kolordu Komutanı Albay Selahattin ve Vali Reşit Beyler ortak imza ile bildirdiler. Görüşlerin içeriğinde; "Bu günkü durumda devlet işlerinin yürütülmesi için yasama görevini yapacak olağan üstü bir meclise ihtiyaç vardır. Ancak halkın önüne yeni bir isimle (kurucu

31 "Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal imzası ile bütün memlekete yayılan, ferde hitap eden cemaate hitap eden, milllete söyleyen, herkese cevap veren tebligatın menşei hemen hemen yalnız Mustafa Kemal Paşadan ibaretti. Ortada Heyet-i Temsiliye diye müteşekkil, icabında ictima eder ve karar verir bir heyet yoktu. Esasen böyle bir cemiyet varmış ama ama şimdi azası dağınmıştı. Ankara'da bulunan bir iki kişi de hatta ictima bile lüzum görmüyorlar her şey Ziraat Mektebinde Mustafa Kemal Paşa tarafından takdir ve tedvir olunup gidiyordu." Yunus Nadi, Ankara'nın İlk Günleri, İst.1955, s.88

32 Bu günkü İl ve ilçeler arasında olan o zamanki mülki yönetim birimi

33 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 23, Belge No:592

meclis) çıkmak, şahsi hükümet kurma dedikodusu çıkaracaktır. (Kurucu Meclis toplanması) Teklifinizdeki amaç olan, devletin genel durumunda esaslı değişiklik yapılması ve yeni esasların konulması gerekli ise de; bunu halk ne anlayabilir, ne de taraftar olabilir. Halkın alıştığı şekil mevcut teşkilattır. Bunun devam ettirilmesi suretiyle durumu idareye ihtiyaç vardır ve değişiklikten söz etmek tehlikelidir...

Kurucu meclis namı altında memlekette seçim icrasına ne milletin zihniyeti müsaittir, ne de bu işi anlayacak zihniyetle memleketlerinden ayrılıp oraya gelebilecek kimse bulunabilir.....

Halk, Meclis-i Mebusanı bilir. Heyet-i Temsiliyelere alışkıdır. Yeni bir meclis³⁴ açılıncaya kadar, genişletilen Heyet-i Temsiliyeler ve toplanması teklif edilen genel meclis ile, her tarafta uygulanabilir esaslar gözetilerek memleket pek güzel idare edilebilir.”³⁵ denilmekte idi.

Aynı imzalarla çekilen ayrı bir telgrafta; Mevcut ve geçerli kanunlara göre seçimlerin yapılma şekli üzerinde duruluyor ve ilave teklifler sunuluyordu. Buna göre; “Gerekli düzenlemeler yapılarak Mebusan meclisi seçimlerinde oy kullanan ikinci seçmenler (Müntehib-i sani) vasıtasıyla seçimlerin yapılması, seçimlerin hukukiliğini sağlar. Belediye ve İdare meclisi ile Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetlerinin seçimleri yapması durumunda, seçime aydınlar katılıyor gibi görünse de hukukiliği bizce bilinmemektedir. Belediye ve İdare meclislerince yapılan seçimlerde, millete ait oylar milleti tam olarak temsil etmekten uzaktır. (Müntehib-i Saniler ile) milletin yaptığı seçimlerin daha kuvvetli olduğu muhakkaktır”³⁶ denilmekte idi.

Mustafa Kemal Paşa verdiği cevapta; “Meclis-i Mebusan'ın; çoğunluğu teşkil edecek şekilde toplanması halinde bile, Ayan üyeleri olmadıkça yasama yetkisini kullanamayacağını, mebusların zorla uzaklaştırılmaları veya tutuklanmaları onların mebusluğunu düşürmeyeceği ve

34 Burada yeni bir meclisten kastedilen “Mebusan Meclisi”nin olduğu anlaşılmaktadır.

35 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 23, Belge No:593

36 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 23, Belge No:595

mebus kaldıkları sürece de müntehib-i sanilerin yeniden mebus seçimi yapamayacaklarını, ancak bunların livalarda seçim yapacak kurullara dahil edilerek seçimlere iştirak ettirilebileceklerini, her tarafta başlaması muhtemel olan münferit hareketlerin ve şahsi düşüncelerin anarşiye yol açacağından daha fazla zaman kaybedilmemesi için idare ve belediye meclisleriyle Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetlerince seçimlerin yapılmasından başka çare olmadığını, Hristiyan'ların oy kullanamayacaklarına dair kaydın metinden çıkarılmasının uygun olduğunu, mevcut kanunların uygulanması, eski idare şeklinin devam ettirilmesi ve memlekette idare birliğinin temini ile icabında olağan üstü tedbirlerin alınabilmesi için yasama yetkisini millettten alan bir kurula ihtiyaç olduğunu ve o kurulun kurucu meclis olacağını³⁷ bildiriyordu.

Her türlü yazışmayı geri bırakarak 2 gün süren³⁸ makine başı görüşmeleri neticesinde; Ankara'da meclisin toplanması konusunda üzerinde mutabakat sağlanan bildiri 19 Mart 1920'de yayımlandı. Bildiride yer alan önemli hususlar şunlardı:

"Hilafet ve Saltanat merkezi olan İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilerek devletin yasama, yürütme ve yargı erki uygulanamaz olmuş ve bu durumda görev yapamayacağını hükümete bildiren Mebusan Meclisi dağılmıştır. Bu durumda Halifelik ve Saltanatın bağımsızlığı ve Osmanlı Devleti'nin kurtarılması için gerekli tedbirleri araştırmak ve uygulamak üzere millet tarafından olağan üstü yetkilere sahip bir meclisin Ankara'da toplantıya daveti ve dağılmış olan Mebusan'dan Ankara'ya gelebileceklerin de bu meclise katılmaları gerekli görülmüştür. Bu kapsamda aşağıda belirtilen esaslara göre seçimler yapılacaktır.

Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclis, millet işlerini idare ve denetlemek üzere toplanacaktır.

Bu meclise üye olarak seçilecek kişiler Mebusan hakkındaki kanuni şartlara tabidirler.

37 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 23, Belge No:594

38 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 421

Seçimlerde Livalar esas alınacaktır.

Her livadan 5 üye seçilecektir.

Seçimler; her Liva kazalarından gelen müntehib-i sanilerinden (ikinci seçmen) merkez Liva müntehib-i sanilerinden ve Liva idare ve belediye meclisleriyle Liva Müdafaa-yı Hukuk idare kurullarından oluşan bir meclis tarafından aynı günde ve aynı oturumda icra edilecektir.

Meclis üyeliğine her parti, grup ve dernek tarafından aday gösterilebileceği gibi her şahsın da bu kutsal mücadeleye fiilen katılması için bağımsız adaylığını istediği yerden koymaya hakkı vardır.

Seçimlere her mahallin en büyük mülkiye amiri başkanlık edecek ve seçimin sağlıklı yapılmasından sorumlu olacaktır.

Seçimler; Meclisin Ankara'da 15 gün içinde toplanmasını mümkün kılacak şekilde tamamlanarak üyelerin gönderilmesi sağlanacaktır.”

Bu maddeleri seçimle ilgili diğer idari maddeler takip ediyordu.³⁹

Yayınlanan beyannamede Sivas (3 ncü Kolordu Komutanlığı) ve Erzurum'dan (15 nci Kolordu Komutanlığı) gelen ikazlar⁴⁰ dikkate alınarak “Kurucu Meclis” tabiri “Olağan üstü yetkilere sahip meclis” olarak değiştirilmiş, gayri müslimlerin (Hristiyanların) oy kullanmaması hususu metinden çıkartılmıştı.

Seçimler bazı kararsızlık gösteren seçim bölgeleri dışında süratle yapılarak seçilen millet vekilleri Ankara'ya hareket ettiler. Kararsızlık halkta değil yöneticilerde idi. Halk gerçeği anlar anlamaz milletin ortak isteğine katılmakta hiç tereddüt etmemişti. Nitekim; Kararsızlık gösteren Dersim, Malatya, Elazığ, Konya, Diyarbakır, Trabzon gibi bölgelerin milletvekilleri de daha sonra meclise katıldılar.⁴¹

39 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay.,sayı. 79, Belge No:1746, sayı. 13, Belge No:337, ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 421-422

40 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 421

41 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 427

Meclisin açılmasına bir kaç gün kalırken; çalışmaları bu safhaya kadar getiren Mustafa Kemal Paşa'yı endişelendiren iki husus vardı. Bir tarafta Ankara'ya kadar genişleme istidadı gösteren isyanlar, diğer tarafta Ankara'da toplanmakta olan ve genel durumu daha iyice bilmeyen milletvekillerinin, durumu öğrendikçe dehşete düşerek meclisin toplanmadan dağılmasına yol açabilecek olma ihtimali.⁴² Bu konularda uygun tedbirler alındı. Milletvekilleri ile daha seçim bölgelerinden ayrılmadan önce telgrafla temaslar kurularak onların üzüntülerinin giderilmesine, maneviyatlarının yükseltilmesine yarayacak bilgiler verildi.⁴³

Mevcut tehdit ve endişeler nedeniyle meclisin bir an önce açılması gerekiyordu. Açılma tarihi 23 Nisan 1920 olarak belirlendi. Meclisin açılışını bildiren beyannamede; "Tanrının lütfuyla Nisanın 23'ncü Cuma günü Büyük Millet Meclisi açılarak çalışmaya başlayacağından, o günden itibaren askeri ve sivil bütün makamlarla bütün milletin tek merciinin Büyük Millet Meclisi olacağı bilgilerinize sunulur."⁴⁴ denilmekte idi.

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisinin açılışı; Türk tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Büyük Millet Meclisi açıldığı andan itibaren yasama, yürütme ve yargı erkini kullanma yetkilerini elinde toplayarak millet adına uygulayacağı yönetim kademelerinin en üst mercii olduğunu ilan etti. Binlerce yıllık tarihi geleneği içerisinde saltanatla yönetilen Türk milleti; ender rastlanan bir talih eseri olarak ileri görüşlü liderini buldu. Büyük liderin önderliğiyle tarihin akışı içerisinde yakaladığı uygun şartları iyi değerlendirerek hem kurtuluşunu sağladı, hem de egemenlik haklarını bizzat kendi eline aldı.

Sonuç

Sivas Kongresi'nde alınan kararların uygulanması ve takibi maksadıyla teşkil edilen Heyet-i Temsiliye, bu kongrenin önemli kararlarından

42 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 430

43 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 423

44 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 432

birisi olan Mebusan Meclisi'nin toplanmasını sağlamak için bütün yurtta kanu oyu oluşturarak baskı yapmış ve meclisin toplanmasını da temin etmişti. İlk başlarda meclisin hür bir ortamda tamamen milli menfaatlere göre çalışmaya başlaması, Misak-ı Milli gibi önemli kararları millet adına alması Heyet-i Temsiliye'nin gerekliliğini tartışılır bir hale getirmişti. "Milletin meselelerini onun tarafından seçilen Mebusan Meclisi yürütebilir. O halde Heyet-i Temsiliye görevini tamamlamıştır" düşünceleri dile getirilmeye başladı.

Heyet-i Temsiliye Başkanı olarak Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Temsiliye ve Kuvayı Milliye'nin faaliyete devamı konusundaki fikirleri kontrol maksadıyla Rauf Bey ve Kazım Karabekir Paşalara yazdığı telgrafta; "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti tüzüğü'nün son maddesi gereği, cemiyetin çalışması ile ilgili son kararı verecek kongrenin yapılması Meclis-i Mebusan'ın güvenlik içinde ve tam hürriyetle yasama yetkisini kullandığının meclisce teyit edilmesine bağlıdır. Halen; Heyet-i Temsiliye'nin barış sağlanıncaya kadar çalışmasını sürdürmesi arkadaşların ısrarıyla kabul edilmiştir. Ancak; son zamanlarda kamuoyunda teşkilat-ı milliye aleyhine oluşturulan görüşler Heyet-i Temsiliye'yi zor duruma düşürmektedir. Hükümetin bu konudaki görüşünün açıklanması gerekmektedir. Ayrıca mecliste konu tartışılarak bir karara varılmalıdır. Milli teşkilat ve Kuva-yı Milliye'nin imhası tercih olunduğu takdirde hükümetçe İzmir, Maraş vs. cephelerde gerekli tedbirler alınmalıdır."⁴⁵ deniliyordu.

Bu telgrafa Kazım Karabekir Paşa verdiği cevapta; "İstanbul'da Meclis-i Milli'de ortaya çıkan akıma karşı, Heyet-i Temsiliye'nin ve Kuvayı Milliye'nin ters ve karşı vaziyet almasını uygun bulmuyorum. Milli Meclis, Heyet-i Temsiliye'nin ve Kuva-yı Milliye'nin devamına gerek görmezse Heyet-i Temsiliye'nin çalışmalarına son vermesini ister. Bu onun yetkileri içerisinde. Fakat meclisin böyle bir sorumluluğu üzerine ala-

45 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 388

rak; şu andaki durumu ve geleceğinin emniyet içerisinde olduğunu ilan etmesi şüphelidir. Böyle bir kararın alınması ve Heyet-i Temsiliye'nin dağıtılmasından sonra durum ve hareket tarzımız zuhurata (olayların akışına) bağlı olur.”⁴⁶ demişti.

Heyet-i Temsiliye'nin faaliyetlerine devam edip etmemesine dair tartışmalar İstanbul'un işgalinden ve meclisin basılarak mebusların tutuklanmasından yaklaşık 20 gün önce yapıyordu.

İçinde buldukları zamanın şartlarını iyi değerlendiremeyen kimseler, Heyet-i Temsiliye'nin çalışmalarını sona erdirmesi konusunda haberler yayarken, Mustafa Kemal Paşa; “Biz olayların akışına boyun eğmek tevekkülü içerisinde olamazdık. Tam aksine olayların ne olabileceğini zuhurundan önce keşif ve anlayarak karşı tedbirleri almak ve tereddütsüz uygulamak taraftarı idik”⁴⁷ diyor ve vatanın kurtarılması için Heyet-i Temsiliye'nin çalışmalarının devamına ihtiyaç olduğuna inanıyordu.⁴⁸

Bu inançla o günlerde bütün teşkilata çektiği telgrafta; “Avrupa tarafından barış şartlarının lehimize değişmekte olduğu ve hayat hakkımız ve bağımsızlığımızın onaylanmak üzere bulunduğu dair her taraftan tebrik ve teşekkür telgrafları almaktayız. Milletimizin azim ve sebatı ve Kuva-yı Milliye'nin dayanma gücü ve fedakarlığı, milli emellerimize uygun bir barışı ümit ettirmektedir. Teşkilat-ı Milliye; milletimizin içinde takdir ve güven kazandıkça milli varlığımızın bütün medeni dünyada kabul edileceğine şüphe yoktur. Bundan dolayı Heyet-i Temsiliye; Şimdiye kadar vatanımızın savunulması uğrunda gösterilen birlik ve dayanışmanın, bağımsızlığımızı kazandığımız güne kadar daha sağlam bir inanç ile devam ettirilmesini rica eder”⁴⁹ diyordu.

Heyet-i Temsiliye'nin gerekli olup olmadığı tartışılıyordu. Bu ortamda teşkilatın bir gevşeme içerisine yuvarlanma ihtimaline karşı Mustafa

46 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 389

47 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 390

48 ATATÜRK, M. Kemal, A.g.e., s. 391

49 Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur.Yay..sayt. 80, Belge No:1757.

Kemal Paşa; gelecek hakkında ümit dolu mesajlar vererek milli davaya inanç ve güveni tazeleme ihtiyacı duyuyordu. İşte tam bu sırada İngilizlerin İstanbul'u işgal ettikleri haberi ülke gündemine bomba gibi düştü. Bu haber üzerine Mustafa Kemal Paşa; "İngilizlerin böyle bir gaflet irtikap edeceklerini asla tahmin etmezdim. Bize, bundan büyük hizmet yapamazlardı. Şimdi artık, Meclisi Ankara'da toplayabilir ve yeni devletin temellerini atabiliriz." demişti.

İstanbul'un İşgali, Mebusan Meclisi'nin basılması üzerine Mustafa Kemal Paşa Osmanlı Devletinin yaşama, yürütme ve yargı yetkilerini kullanamaz bir hale geldiğini ve dolayısıyla sona erdiğini bildirerek, diğer bölgelere (Anadolu ve Trakya) genişlemesi muhtemel işgale karşı savunmayı güçlendirecek gerekli tedbirleri almaya başladı. Alınan her tedbir, işin ne kadar bilinçli ve ehliyetle yapıldığını göstermekte ve halkın güveninin kazanılmasına, dolayısıyla Heyet-i Temsiliye tarafından oluşturulan otoritenin kabul görmesine yol açmakta idi. Birkaç gün için mevzi direnmelere rağmen -Onlar da uygun izah metodlarıyla giderilmişti- ülkede Heyet-i Temsiliye etrafında otorite sağlandı. Hükümet boşluğu dolduruldu. Anarşi ve teröre meydan verilmedi. İşgali takip eden ilk günden sonra artık özellikle Anadolu'da İstanbul'un hiçbir etkisi kalmadı.

Anadolu'da devlet otoritesini şartların zorlaması nedeniyle üzerine alan Heyet-i Temsiliye bilindiği gibi Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetlerinin merkezî yürütme kurulu idi. Cemiyet adına yürüttüğü vazifesini gerçek sahibine vermek maksadıyla aldığı kararlardan belki de en kutsalı Ankara'da bir Millet Meclisi'nin toplanması kararı idi.

Heyet-i Temsiliye aldığı bu kararı uygulamak için büyük bir titizlikle çalıştı. Üzerine aldığı yönetim görevini milletin temsilcilerine teslim ederken; O güne kadar millet üzerinde egemenlik süren kişiye dayalı anlayışı sona erdirmiş, milletin egemenlik yetkisini doğrudan kendi eline alabileceği şartları hazırlamış bulunuyordu. Millet Meclisi açılarak çalışmaya

başladığı zaman Türk milletinin olaylara bakışında ve değerlendirmesinde çok büyük değişiklikler yaşanıyordu. Türk milleti yönetimini her yönüyle ellerine bıraktığı meclisinin kararlarına göre hareket ederken her ne yapıyorsa bizzat kendisi ve geleceği için yaptığının farkına varmaya başladı. Artık açıkça ifade edilmese bile ve padişahın esir, vatanın işgal altında olduğu söylemleri arkasında biraz da olayların zorlamasıyla, devletin padişahın devleti, vatanın padişahın mülkü olmadığı anlatılabilmeye ve halk tarafından anlaşılmaya başlandı. Millettin seçtiği temsilciler tarafından yönetilen vatanda millet egemenlik haklarını fiilen kullanmaya başladı.

Vesika No : 331

۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم
دوره اول - دوره اولی و ثانی

آندره
۶۶/۶/۳۷

ایکجه بولورلر احوال خود گناره نوب خود هرده لیرن دو حدت
 بهنگام ایندی آنگ... محاهدان مد مرده مؤصفت ان م
 ترکی خود عقیق کله اولور. نه عقیق دان استفلاک بداع برها اولور.
 نیا اوله گنارن کرلر. لر نون ر هرده نین و حدت کله و اوله سخته لیرن
 انه انخی لفتات نامه قد. کر شکر محاهده نیک قد سب
 و شرده هسند به خیرا. ابتدای بر طرفه بولندخدی محله نین
 طومره مکه و هسند سید طاف اورد. نه تهید هکنه انداره
 قطعا طومره. هکنه محترم نون ده لیا سار رازه سنده
 مرضی ای واران آنگار هکنه ایده کسیده امه اولور. نه عقیق مؤصفت
 و سلاخه شی ایرون

هکنه محمد نام

۵۵۱

Arsiv - 11/105
 kjs - 279
 Dos - 24
 Fth - 52

۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲

باشند و اینها با آنکه اداره و بینه عملیه را در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۷- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۸- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۹- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۱۰- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۱۱- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۱۲- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

۱۳- اینها را باید که در دست خود نگاه دارند
و در هر صورت و در هر حال اینها را باید که در دست خود نگاه دارند

نه در دست
همه

۲۱/۱۷

۱۷/۱۱
ک

استاندارد

۲۰۲

۱۳۳۳

تاریخ

بسم الله الرحمن الرحيم
اولاً: این سند در خصوص...
ثانیاً: در مورد...
ثالثاً: در خصوص...

این سند در تاریخ...
موضوع...
محل...
مستند...
محرر...
مصدق...

این سند در تاریخ...
موضوع...
محل...
مستند...
محرر...
مصدق...

ÖZET

Türk tarihinin en kritik safhalarından birisi hiç şüphesiz, asırlardır Osmanlı hanedanı tarafından kullanılan egemenlik haklarının padişahlardan alınarak 'fülen millet adına bir meclis eliyle kullanılmaya başlanmasıdır. Tek kişinin egemenliğinden millet egemenliğine geçilmiştir. Bu geçiş Türk milletinin Kurtuluş Savaşı gibi varlık yokluk mücadelesi verdiği en buhranlı bir dönemde olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti Mondros ateşkes antlaşması ile savaşa son verdi. İtilaf Devletleri söz konusu anlaşmayı ileri sürerek Anadolu'nun bazı yerlerine, bu kapsamda İstanbul'a da asker çıkardılar. Osmanlı Devleti'ni çok sıkı olmayan bir denetim altına aldılar.

Anadolu'da her geçen gün güçlenen Kuva-yı Milliye hareketleri ile İstanbul'da Meclis-i Mebusan'ın toplanarak önemli kararlar alması itilaf devletlerini daha etkin hareket etmeye zorladı. Türk milletinin kalıcı bir barış için gerekli gördüğü asgari şartları kapsayan Misak-ı Milli'nin ilan edilmesi İngiltere'nin barış için düşündüğü modeli (Sevr Antlaşması) riske atınca İngilizler 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'u tamamen işgal ettiler. Meclis-i Mebusan kendisini feshetti.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'un İşgal haberini veren ilk telgraftan sonra karşı karşıya bulunulan durumu ileri görüşlülüğüyle çok iyi değerlendirdi. Osmanlı Devleti sona ermişti. Hiç vakit kaybetmeden seri önlemler almaya başladı. İstanbul'un işgalinden hemen sonra alınan bu önlemler İstiklal Savaşı'nın sağlam temellerini oluşturmuş, bu temeller üzerinde bağımsız bir devlet ve modern bir toplum yükselmiştir.

Alınan önlemler kapsamında; dış dünya ile haberleşme kesildi, İtilaf Devletlerinin Anadolu içlerine kuvvet sevk etmesi ihtimaline karşı Geyve Boğazında ve Ulukışla civarlarında demiryolları tahrip edildi, Anadolu'daki mali kaynaklar kontrol altına alındı.

İşgal Türkiye'de bulunan bütün dış temsilcilikler nezdinde protesto edildi.

Heyet-i Temsiliye Başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa; devlet otoritesinin kalmadığını görerek olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin Ankara'da toplanmasını ve bütün yetkileri üzerine alarak tek merci haline gelmesini sağladı.

23 Nisan 1920'de toplanan Büyük Millet Meclisi'nin açılışı; Türk tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Türk milleti yönetimini her yönüyle ellerine bıraktığı meclisinin ve meclis başkanlığına seçtiği Mustafa Kemal Paşa'nın kararlarına göre hareket ederken her ne yapıyorsa bizzat kendisi ve geleceği için yaptığının farkına varmaya başladı. Artık açıkça ifade edilmese bile padişahın esir, vatanın işgal altında olduğu söylemleri arkasında devletin, padişahın devleti, vatanın padişahın mülkü olmadığı anlatılabilmeye ve halk tarafından anlaşılmaya başlandı. Milletın seçtiği temsilciler tarafından yönetilen vatanda millet egemenlik haklarını, temsilcileri eliyle fiilen kullanmaya başladı.

Anahtar Kelimeler : Milli Egemenlik, Misak-ı Milli, İstanbul'un İşgali, Kuvay-ı Milliye, Büyük Millet Meclisi.

ABSTRACT

One of the most critical phases of the Turkish History is that the rights of sovereignty which governed by the Ottoman dynasty were taken from the Sultan and given to a parliament which would act for the people's benefit. This transition took place when the Turkish nation were having a serious life and death situation in Salvation War.

Ottoman Empire who lost the World War I, ended the war by signing the Mondros Treaty. The Allied Powers, using the terms of the treaty, deployed their soldiers to İstanbul and some parts of the Anatolia. Thus, they took the Ottoman Empire under control which was not very stringent.

The increasing activity of Kuva-yı Milliye in Anatolia and the important decisions were taken by the Meclis-i Mebusan in İstanbul, forced the Allied Powers to act effectively. When Misak-ı Milli, which covered the minimum requirements Turkish people seeked to have for continuous peace, was announced the Sevr Treaty which was thought to be the Peace model by the British was risked. Therefore, the British occupied İstanbul on March 16, 1920. Meclis-i Mebusan abolished itself.

After the first telegram which informed about the occupation of İstanbul, Mustafa Kemal Pasha, evaluated the present situation with his strong sense of vision.

The time of Ottoman empire ended. Immediately, he took serious measures. The measures taken right after the occupation of İstanbul were the strong basis for the Salvation War and on these basis a modern and free country arised.

The measures taken; communication with outside world was terminated, the railroads around Geyve Boğazı and Ulukısla were destroyed to prevent the Allied Powers sending forces deep into Anatolia, and the financial reserves in Anatolia were taken under control.

Because of the occupation, a formal complaint was given to the representative of the other countries.

Mustafa Kemal Pasha as the president of Heyet-i Temsiliye; knowing that the state has no authority, organised an Assembly with extraordinary powers in Ankara which later became the only authority in ruling the nation

The opening of The Grand Turkish National Assembly has been an important turning point in the Turkish History. Turkish people who left their ruling in every aspect to the parliament and the president Mustafa Kemal Pasha it chose, began to understand whatever they were doing for themselves and for their future. Even though, it was not obviously stated then, that the Sultan was captured and the state and the country were not Sultan's anymore was began to be understood by the people. The people started use its sovereignty rights actively through the parliament it chose to be represented.

Key Words: National Sovereignty, National Pact of 1920, The occupation of Istanbul, The National Force, Grand National Assembly.